

MALİYET MUHASEBESİ

Prof. Dr. Kadir Gürdal

AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi

e-posta: kadirgurdal@ankara.edu.tr

ÜRETİM MALİYETİ UNSURLARI

- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- Direkt İşçilik Giderleri
- Genel Üretim Giderleri

İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ (İMMG)

Üretimde kullanılan ilk madde (hammadde) ve malzemelerle ilgili olarak işletmelerde çeşitli işlemler gerçekleştirilir.

- Satın alma
- Stoklama
- Üretime sevk ve değerlendirme

İMMG-Satın Alma

Satın Alma: Amaç, ilk madde (hammadde) ve malzemeyi istenilen miktarda, istenilen zamanda ve en düşük maliyetle satın almaktır. Bu çerçevede; satın alma fiyatı ve satın alma giderleri, sağlanabilecek iskontolar, stok bulundurma maliyetleri ve olanakları gözönünde bulundurularak satın alma işlemi gerçekleştirilir.

- Hangi ilk madde (hammadde) ve malzeme satın alınacak?
- Kimin için satın alınacak?
- Ne zaman satın alınacak?
- Ne kadar satın alınacak?
- Hangi fiyatla satın alınacak?

İMMG-Satın Alma

İlk madde ve malzeme satın alma maliyeti unsurları:

- Satın alma fiyatı
- Satın alma giderleri (taşıma, sigorta, gümrük vb.)
- Alış iskontoları (miktar iskontosu ve kasa iskontosu)

Kalite kontrol

Stok girişi

İMMG-Stoklama

Stoklama: Stoklara alınan her ilk madde (hammadde) ve malzeme için bir stok kartı açılır. Bu kart, stokun tanıtılması (türü, birimi, en düşük ve en yüksek stok miktarları, satın alınma tarihleri, satın alınma fiyatları) ve stokla ilgili işlemlerin (üretime gönderilme tarihleri, üretime gönderilen miktarlar gibi) izlenmesinde yararlanılan bir araçtır.

Stok kontrolü: Gerekli ilk madde (hammadde) ve malzeme stokunun uygun zamanda ve uygun yerde bulunmasını sağlamaktır. Bunu gerçekleştirirken, stoklama işleminin işletmeye maliyetinin en düşük düzeyde olması sağlanmalıdır. Bu da optimum stok düzeyinin (veya ekonomik sipariş miktarının) belirlenmesi ile mümkündür.

İMMG-Stoklama

Stok kontrolünün etkin bir şekilde yapılması için dikkate alınması gereken bazı unsurlar:

- Üretim dönemi içinde kullanılması planlanan hammadde ve malzeme miktarı
- Stoklardaki hammadde ve malzeme miktarı
- Sipariş edilen ancak henüz stoklara girmeyen hammadde ve malzeme miktarı
- Tedarik süresi ve tedarik süresi boyunca kullanılacak hammadde ve malzeme miktarı (en düşük stok düzeyi)
- Emniyet stoku

İMMG-Stoklama

Optimum Stok Düzeyi (Ekonomik Sipariş Miktarı):

Stok bulundurma maliyetleri ile sipariş maliyetleri toplamının en düşük olduğu stok miktarıdır.

İşletmenin en düşük maliyetle stoklama faaliyetlerini sürdürmesi açısından önemlidir. İşletmenin uygun miktarda stok bulundurması için aynı zamanda uygun miktarda hammadde ve malzeme siparişi vermesi gerekir. Başka bir deyişle en uygun stok miktarı, en uygun sipariş verilmesi durumunda ortaya çıkar.

İMMG-Stoklama

Optimum Stok Düzeyi (Ekonomik Sipariş Miktarı):

Sipariş maliyetlerinin stok bulundurma maliyetine eşit olması gereğinden yararlanılarak optimum stok düzeyinin (ekonomik sipariş miktarının) hesaplanması mümkündür.

Sipariş maliyeti ile stok bulundurma maliyetini birbirine eşitleyen denklemler kullanılarak çözüme ulaşılır:

Toplam Sipariş Maliyeti = TSM

Stok Bulundurma Maliyeti = SBM

$TSM = \text{Sipariş Sayısı} \times \text{Birim Sipariş Maliyeti}$

$SBM = [(\text{Talep}/\text{Sipariş Sayısı})/2] \times \text{Birim Fiyat} \times \text{Yüzde Oran}$

İMMG-Stoklama

Optimum Stok Düzeyi (Ekonomik Sipariş Miktarı):

$$\begin{array}{l} \text{Optimum Stok} \\ \text{Düzeyi} \\ \text{(Ekonomik} \\ \text{Sipariş Miktarı)} \end{array} = \sqrt{\frac{2 \times \text{Talep} \times \text{Birim Sipariş Maliyeti}}{\text{Birim Fiyat} \times \text{Stok Bulundurma Maliyeti}}}$$

İMMG-Stoklama

Optimum Stok Düzeyi (Ekonomik Sipariş Miktarı):

Örnek: İşletmenin üretim dönemine ilişkin hammadde talebi 10 000 birimdir. Hammaddenin birim alış fiyatı 1 500 TL., parti başına sipariş maliyeti 15 000 TL. ve stok bulundurma maliyeti, ortalama stok miktarı tutarının % 20'sidir.

$$\begin{aligned} \text{Optimum Stok Düzeyi} &= \sqrt{\frac{2 \times 10\,000 \times 15\,000}{1\,500 \times 0.20}} \\ \text{(Ekonomik Sipariş Miktarı)} &= 1\,000 \text{ birim} \end{aligned}$$